

Bruselj, 16. februar 2024
(OR. en)

6622/24

MI 174
COMPET 173
IND 84

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	16. februar 2024
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2024) 77 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ „Letno poročilo o enotnem trgu in konkurenčnosti za leto 2024“

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2024) 77 final.

Priloga: COM(2024) 77 final

Bruselj, 14.2.2024
COM(2024) 77 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

„Letno poročilo o enotnem trgu in konkurenčnosti za leto 2024“

{SWD(2024) 77 final} - {SWD(2024) 78 final}

Uvod

Enotni trg EU, ki je eno od največjih povezanih tržnih območij na svetu, je v središču naše konkurenčnosti. Z več kot 440 milijoni potrošnikov in veliko ekonomija obsega je EU omogočil, da je postala največji trgovinski blok na svetu – njena podjetja predstavljajo četrtno svetovnega izvoza storitev in petino visokotehnološkega blaga¹ – in zaželena destinacija za tuje naložbe. Njegov stabilen makroekonomski okvir in visokokakovostna infrastruktura podpirata naložbam prijazno poslovno okolje ter temeljita na trdnem modelu socialnega tržnega gospodarstva in ga podpirata.

Nedavne zaporedne krize so pokazale, kako pomembno je okrepiti odpornost enotnega trga. Komisija je med pandemijo COVID-19 in po ruski vojni agresiji proti Ukrajini sprejela pomembne pobude za ohranitev celovitosti enotnega trga in okrepitev industrijske baze EU. V teh zahtevnih razmerah in glede na vse večjo svetovno konkurenco si Komisija prizadeva združiti dvojni zeleni in digitalni prehod s konkurenčnim in trajnostnim enotnim trgovom, pri čemer nihče ne bo zapostavljen. Dobro delujoč enotni trg potrošnikom prinaša koristi v obliki nižjih cen, raznolike izbire in skupnih dobro zaščitenih pravic.

EU ima zelo močne adute, na katerih lahko gradi: visoko usposobljene inženirje, odličnost na področju raziskav, kakovostno infrastrukturo, trdno proizvodno bazo, močan storitveni sektor, konkurenčno prednost pri razvoju čistih tehnologij, visokozmogljivostne računalnike, kvantne in preobrazbene digitalne tehnologije ter seveda enotni trg kot odskočno desko.

Kljub temu se evropsko gospodarstvo srečuje z dolgotrajnimi in novejšimi izzivi, povezanimi s podnebnimi spremembami, geopolitičnimi premiki, pospešenim tehnološkim razvojem, visokimi cenami energije, demografijo, pomanjkanjem delovne sile in strokovnega znanja, strateškimi odvisnostmi in nelojalno mednarodno konkurenco.

Leta 2023 so bili v sporočilu **30. obletnica enotnega trga**² obravnavani nadaljnji ukrepi, s katerimi bi bilo mogoče enotni trg še bolj poglobiti, da bi se v celoti izkoristil njegov potencial. Hkrati je **sporočilo o dolgoročni konkurenčnosti**³ zagotovilo pregled izzivov na področju konkurenčnosti in njihovo oceno z vidika devetih dejavnikov konkurenčnosti (glej sliko 1). To **sporočilo vsebuje analizo enotnega trga in njegove konkurenčnosti, ki temelji na teh devetih dejavnikih konkurenčnosti** in povezanih ključnih kazalnikih uspešnosti (KKU). V njem so opredeljene tudi prihodnje prednostne naloge in priporočeni ukrepi, kjer je to ustrezno.

Komisija tako prispeva k prvemu letnemu ciklu, v katerem Svet, Evropski svet in Evropski parlament razpravljajo o napredku in potrebnih ukrepih v zvezi s prihodnostjo enotnega trga in konkurenčnostjo.

Slika 1: Opredelitev konkurenčnosti na podlagi devetih dejavnikov

¹ Glej pregled enotnega trga ([Gospodarska odpornost | Pregled enotnega trga \(europa.eu\)](#), oddelek o trgovini).

² 30. obletnica enotnega trga, 16. marec 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0162>.

³ Dolgoročna konkurenčnost EU : pogled v obdobje po letu 2030, 16. marec 2023, https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/Communication_Long-term-competitiveness.pdf.

Vir: Sporočilo o dolgoročni konkurenčnosti (COM(2023) 168).

1. Delujoč enotni trg

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁴
KKU 1: Povezanost enotnega trga	Povezanost enotnega trga: trgovina glede na BDP	Povečanje	26,3 % za blago (2022) 23,5 % za blago (2021) 7,5 % za storitve (2022) 6,6 % za storitve (2021)
KKU 2: Odstopanje od skladnosti (nepravilno prenesene direktive)	Meri število prenesenih direktiv, za katere je Komisija začela postopek za ugotavljanje kršitev zaradi nepravilnega prenosa.	0,5 %	1,2 % (2023) 1,3 % (2022)

Barvne oznake:	
	Trend ni na voljo
	Izboljšanje
	Stabilno stanje (sprememba ≤ 2 %)
	Poslabšanje

⁴ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

Enotni trg je osnovni pogoj za dolgoročno konkurenčnost. Dobro delujoč enotni trg je EU v zadnjih 30 letih zagotovil močno gospodarsko osnovo: velik nabor povpraševanja, raznolike vire ponudbe ter priložnosti za inovacije in povečanje proizvodnje ob hkratnem podpiranju močnih socialnih pravic in poštenih delovnih pogojev. Izkazalo se je, da je močno orodje za oblikovanje odpornih dobavnih verig in po potrebi zagotavlja geopolitični vzvod.

Komisija in države članice so obravnavale ovire za delovanje enotnega trga. Države članice so se leta 2023 prek **projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga** zavezale, da bodo odpravile 301 predhodno preverjanje za poklice, kadar to ni sorazmerno. Projektna skupina za uveljavljanje pravil enotnega trga je tudi pregledala več kot 170 s postopkom povezanih ovir za projekte vetrne in sončne energije ter se zavezala, da bo odpravila polovico teh ovir. Ta cilj je bil že presežen, saj je bilo odpravljenih 60 % potrjenih ovir. Na podlagi dokazov **mreže SOLVIT** se je leta 2023 začel izvajati projekt za odpravo diskriminacije, povezane s številko IBAN, na enotnem trgu v javnem sektorju in telekomunikacijah.

Komisija je v tem mandatu hitro sprejela izvršilne ukrepe, ko so bila ogrožena temeljna načela prostega dostopa do trgov ali ko so se pojavile diskriminatorne prakse proti nenacionalnim operaterjem. Zlasti si je prizadevala za boj proti kršitvam pravil EU o javnih naročilih in zamudam pri plačilih, da bi zagotovila preglednost in učinkovitost na trgih, podprtih z javnimi naročili, ter zaščitila interese MSP. Okrepljena so bila preventivna orodja, kot sta direktiva o preglednosti enotnega trga in predhodna ocena novih omejitev pri nacionalni regulaciji poklicnih storitev.

V sporočilu 30. obletnica enotnega trga so določeni konkretni cilji in pobude za sodelovanje med Komisijo in državami članicami pri izvrševanju obstoječih pravil in odpravljanju nacionalnih ovir, na primer v storitvenem sektorju. Komisija je cilj zmanjšanja odstopanja od skladnosti določila na 0,5 % (tj. največji odstotek nepravilno prenesenih direktiv). Dejanska stopnja se je v letu 2023 zvišala in dosegla 1,2 % (glej KKU 2), Komisija pa bo še naprej sodelovala z državami članicami pri doseganju tega cilja, saj bi bilo mogoče z odpravo nacionalnih ovir, zlasti z **boljšim izvajanjem dogovorjenih pravil, doseči znatno dodatno rast**⁵.

⁵ Opredelitev stroškov neukrepanja na ravni EU, 2019–2024, študija Službe Evropskega parlamenta za raziskave, 2019 (navedena tudi v sporočilu 30. obletnica enotnega trga), [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/sl/document/EPRS_STU\(2019\)631745](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/sl/document/EPRS_STU(2019)631745).

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁶
KKU 17: Enostavnost izpolnjevanja predpisov (brema vladnih predpisov)	Dojemanje podjetij z odgovorom na vprašanje: „Kako enostavno je za podjetja v vaši državi izpolnjevanje vladnih predpisov in upravnih zahtev (npr. dovoljenja, poročanje, zakonodaja)? (1 = preveč zapleteno; 7 = izredno enostavno)“ v anketi o indeksu svetovne konkurenčnosti Svetovnega gospodarskega foruma.	Povečanje	3,80 (2022) 3.64 (2021)

Regulativna bremena so se v EU začela zmanjševati (glej KKU 17), zlasti zaradi prizadevanj na ravni EU. Predlogi Komisije so leta 2022 prinesli za 7,3 milijarde EUR več upravnih prihrankov kot stroškov⁷. Komisija je marca 2023 predlagala poenostavitve formalnosti za podjetja, ki poslujejo v več državah članicah, ter nadaljnjo razširitev in nadgradnjo uporabe digitalnih orodij in postopkov na področju **prava gospodarskih družb**⁸.

Komisija je razširila tudi izvajanje⁹ **enotnega digitalnega vstopnega mesta**¹⁰, vodilne pobude EU za e-upravo. Natančneje, od decembra 2023 morajo države članice nacionalnim in čezmejnim uporabnikom zagotoviti spletni dostop do 21 vrst pomembnih postopkov¹¹. **Informacijski sistem za notranji trg (IMI)** povezuje 12 000 organov in olajšuje izmenjave za 35 000 registriranih uporabnikov na 20 področjih politike in v vseh jezikih EU. Portal za izjave o napotitvi v cestnem prevozu¹², povezan s sistemom IMI, v sektorju cestnega prevoza omogoča digitalno predložitev enotne izjave o napotitvi voznika. Od februarja 2022 do decembra 2023 je bilo prek portala predloženih 33 milijonov izjav o napotitvi. Komisija se je nedavno s številnimi državami članicami dogovorila o prostovoljni elektronski predlogi za izjave o napotitvi delavcev in pripravlja večjezični portal za njihovo predložitev. **Akt o interoperabilni Evropi**¹³ vzpostavlja mehanizem za strukturirano sodelovanje med državami članicami in institucijami EU, ki zmanjšuje ovire za čezmejne in medsektorske digitalne javne storitve¹⁴.

Komisija je uvedla pristop „za enega sprejetega se eden odpravi“ in obvezno preverjanje konkurenčnosti ter okrepila preizkus za MSP za pregled novih predlogov. Prav tako napreduje pri doseganju cilja o zmanjšanju bremena zaradi **zahtev glede poročanja za 25 %**. Prvi sklop 41 pobud za zmanjšanje takih bremen je bil predstavljen v delovnem programu Komisije za leto 2024¹⁵. Reforma carinskega zakonika Unije naj bi na primer prinesla približno

⁶ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

⁷ Letna študija bremena za leto 2022, https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/ABS_20230912_0.pdf.

⁸ [Predlog direktive za nadaljnjo razširitev in nadgradnjo uporabe digitalnih orodij in postopkov na področju prava gospodarskih družb – vsi dokumenti – Evropska komisija \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/presscorner/detail/sl/IP_23_5730).

⁹ COM(2023) 534 final.

¹⁰ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-digital-gateway_en

¹¹ Priloga II k Uredbi (EU) 2018/1724.

¹² <https://www.postingdeclaration.eu/landing>

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_23_5730

¹⁴ [https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication Interoperable Europe Act](https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication%20Interoperable%20Europe%20Act)

¹⁵ [Delovni program Komisije za leto 2024 – Evropska komisija \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/presscorner/detail/sl/IP_23_5730).

2 milijardi EUR prihrankov pri stroških. Z revizijo uredbe o evropski statistiki bo prihranjenih še dodatnih 450 milijonov EUR¹⁶.

Poleg tega je bil 17. oktobra 2023 objavljen poziv k predložitvi dokazov, prispevki deležnikov pa bodo upoštevani pri pripravi načrtov za racionalizacijo v vseh službah Komisije. Nadaljnje prispevke bo leta 2024 zagotovila platforma Pripravljeni na prihodnost, s priporočili držav članic in deležnikov za poenostavitev in zmanjšanje bremena, vključno z obveznostmi poročanja¹⁷. Prihodnja letna študija bremena bo vključevala poročilo o napredku.

Na splošno si je treba na ravni EU in držav članic prizadevati za nadaljnjo poenostavitev izvajanja dogovorjene zakonodaje, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti neupravičenemu čezmernemu prenašanju ter obravnavati kumulativne učinke in časovni okvir izvajanja zakonodaje. To bi pripomoglo k znižanju stroškov izpolnjevanja obveznosti in zagotovilo večjo prepoznavnost za naložbene odločitve.

Posodobljen enotni trg

EU je sprejela več ukrepov, da bi potrošnikom pomagala izkoristiti prednosti enotnega trga. Pobuda za enotni polnilnik na primer že poenostavlja življenje milijonov Evropejcev. Prizadevanja za obravnavo nezakonitih okoljskih trditev ali pobude o pravici do popravila prav tako prispevajo k zmanjšanju omejitev za državljane in spodbujajo okolju prijaznejše gospodarstvo.

Sprejeti so bili odločni regulativni ukrepi za razvoj enotnega trga v digitalnem sektorju, ki zagotavljajo enoten sklop pravil za poslovanje podjetij po vsej EU: **akt o digitalnih trgih**¹⁸, da se platformam, ki delujejo kot vratarji, prepreči, da bi podjetjem in potrošnikom nalagale nepošteno pogoje, **akt o digitalnih storitvah**¹⁹ za zagotovitev, da je tisto, kar je nezakonito zunaj spleta, nezakonito tudi na spletu, **akt o upravljanju podatkov**²⁰ za povečanje razpoložljivosti podatkov in zaupanja v njihovo souporabo ter premagovanje tehničnih ovir za ponovno uporabo podatkov, **akt o podatkih**²¹ za uskladitev pravil o pravičnem dostopu do podatkov in **akt o umetni inteligenci** za zagotovitev pravne varnosti in omogočanje inovacij na področju zaupanja vredne umetne inteligence²².

Poleg tega bo instrument za izredne razmere na enotnem trgu²³, ki je bil pripravljen v odziv na motnje na enotnem trgu, ki so jih povzročili ukrepi proti COVID-19, in preimenovan v **akt o**

¹⁶ https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf

¹⁷ Tri od osmih mnenj, načrtovanih za leto 2024, so povezana z obveznostmi poročanja in zajemajo avtomatizacijo poročanja o trajnostnosti, ukrepe in metodologijo za preprečevanje kopičenja nepotrebnih obveznosti poročanja ter uredbo o razkritjih v zvezi s trajnostnostjo.

¹⁸ Uredba (EU) 2022/1925.

¹⁹ Uredba (EU) 2022/2065.

²⁰ Uredba (EU) 2022/868.

²¹ [Akt o podatkih | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope \(europa.eu\)](#).

²² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sl/policies/regulatory-framework-ai>

²³ [Instrument za izredne razmere na enotnem trgu – Evropska komisija \(europa.eu\)](#). Sozakonodajalca sta dogovor dosegla 1. februarja 2024, instrument za izredne razmere na enotnem trgu pa naj bi bil sprejet v tem zakonodajnem obdobju.

izrednih razmerah na notranjem trgu in njegovi odpornosti²⁴, zagotovil, da bo enotni trg v kritičnih razmerah še naprej deloval ter podpiral državljane in podjetja.

²⁴ [Instrument za izredne razmere na enotnem trgu / akt o izrednih razmerah na notranjem trgu in njegovi odpornosti/](#): Svet in Parlament dosegla začasni dogovor o pripravljenosti na krize – Consilium (europa.eu).

MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo

Cilj svežnja pomoči za MSP²⁵ je MSP omogočiti konkurenčnost in rast. Kot je pokazala nedavna študija Komisije²⁶, imajo podjetja, ki prerastejo opredelitev MSP – tako imenovana mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo – ključno vlogo v gospodarstvu EU, saj predstavljajo 6 % vseh delovnih mest. Močno so prisotna v industrijskih ekosistemih, ki so ključni za konkurenčnost in tehnološko suverenost EU, kot so elektronika, vesoljska in obrambna industrija, energija, energetske intenzivne panoge in zdravje. Približno 20 % vseh malih podjetij s srednje veliko tržno kapitalizacijo je bilo pred tremi leti MSP²⁷. V primerjavi z MSP mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo običajno hitreje rastejo ter so bolj inovativna in digitalizirana, vendar se še vedno srečujejo z nekaterimi podobnimi izzivi, kot je upravno breme, vključno s potrebo po večji sorazmernosti v novi zakonodaji in po ciljno usmerjeni podpori. Da bi se omogočil nemoten prehod MSP v mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo, je pomembno, da se ti izzivi obravnavajo usklajeno.

Opredelitev malih podjetij s srednje veliko tržno kapitalizacijo se že uporablja v uredbi o splošnih skupinskih izjemah²⁸ in smernicah o tveganem financiranju²⁹. Na podlagi te opredelitve bo Komisija spremljala rezultate za MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo v okviru ustreznih finančnih programov ter po potrebi sprejela ukrepe za okrepitev sodelovanja teh podjetij. Poleg tega bo razvila širši nabor podatkov o malih podjetjih s srednje veliko tržno kapitalizacijo ter poglobila svojo oceno ovir za rast in prehod srednjih podjetij v mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo, pri čemer bo upoštevala stališča mreže MSP in drugih deležnikov. To bo podlaga za prihodnje odločitve o tem, kako najbolje določiti harmonizirano opredelitev malih podjetij s srednje veliko tržno kapitalizacijo za horizontalne namene in opredeliti področja, na katerih je pomembno oblikovati sorazmerne regulativne ukrepe, ukrepe financiranja ali ukrepe politike.

Širitev

Evropski svet je decembra 2023 utrl pot **širitvi Evropske unije in s tem enotnega trga**³⁰ Komisija si že prizadeva za vključitev držav kandidat na enotni trg, tako da preverja njihov napredek pri usklajevanju s pravom EU, jim pomaga pri izvajanju potrebnih (in pogosto obsežnih) političnih in gospodarskih reform ter jih pripravlja na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz članstva v EU. Večina držav kandidat je zdaj pridruženih programu za enotni trg in programu za digitalno Evropo. Za obdobje 2023–2024 so bili dogovorjeni časovni načrti za okrepljeno izvajanje poglobljenih in celovitih prostotrgovinskih območij z Ukrajino in Moldavijo, da bi se tema državama zagotovil nadaljnji dostop do enotnega trga EU.

²⁵ [Sveženj pomoči za MSP \(europa.eu\)](#). Glej tudi Prilogo 3A k temu poročilu o spremljanju politike na področju svežnja pomoči za MSP.

²⁶ *Study to map, measure and portray the EU mid-cap landscape* (Študija za opredelitev, oceno in predstavitev okolja podjetij s srednje veliko tržno kapitalizacijo v EU) – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ad5fdad5-6a33-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-277396461>.

²⁷ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/SL/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html>

²⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC1216\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC1216(04))

³⁰ Evropski svet je sklenil začeti pogajanja z Ukrajino in Republiko Moldavijo ter pristopna pogajanja z Bosno in Hercegovino, ko bo dosežena potrebna stopnja skladnosti, in Gruziji podeliti status države kandidatke: [europeancouncilconclusions-14-15-12-2023-en.pdf \(europa.eu\)](#).

Enotni trg zahteva politično odgovornost in naj bi predstavljal skupno prizadevanje, skupaj z vsemi akterji in na vseh področjih politike.

Komisija in države članice bi morale po napredku, doseženem v tem mandatu, še naprej dopolnjevati in posodabljati enotni trg, zlasti s pospešitvijo pravnega izvajanja in doslednega izvrševanja prava Unije na nacionalni ravni, tudi v zvezi z vprašanji, povezanimi s čezmernim prenašanjem. Za doseg te cilje se Komisija še naprej zavzema za ustanovitev namenskih nacionalnih uradov za enotni trg, pri čemer bi države članice zagotovile višje vodstvo in potrebne vire. Ti uradi, ki bi dopolnjevali druga orodja za sodelovanje, bi lahko prispevali zlasti k odpravljanju preostalih ovir za storitve.

Izvajanje pravil enotnega trga bi bilo treba racionalizirati z združitvijo preventivnih, sodelovalnih in popravnih orodij. Države članice bi morale doseči konkretne cilje glede skladnosti in prenosa direktiv. Mreža SOLVIT, delo v okviru projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga in namenski uradi za enotni trg lahko pomagajo odpraviti več ovir za enotni trg, tudi za storitve. V ta namen bi bilo treba temu delu dodeliti zadostne vire.

Zmanjšanje regulativnega bremena bi moralo ostati prednostna naloga na vseh ravneh. Regulativne reforme in podporni instrumenti bi morali biti usmerjeni zlasti v MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo.

Hkrati bi bilo treba nadaljevati priprave in reforme za širitev, da se omogoči vzajemno koristno vključevanje držav širitve v evropske dobavne verige.

2. Dostop do zasebnega kapitala in naložb

KKU	Opis	Cilj	Najnovjša vrednost EU ³¹
KKU 3: Zasebne naložbe kot delež BDP	Zasebne naložbe so neposredno povezane z enostavnim dostopom do zasebnega kapitala.	Povečanje	19,3 % (2022) 18,7 % (2021)
KKU 4: Naložbe tveganega kapitala kot delež BDP	Napredek na tem področju je dober pokazatelj napredka pri dostopu do zasebnega kapitala na splošno.	Povečanje	0,09 % (2022) 0,11 % (2021)

Zasebne naložbe v EU so se po finančni krizi dobro izvajale v primerjavi z drugimi mednarodnimi akterji. Poglobitev unije kapitalskih trgov je bistvena za sprostitev zasebnih naložb in povečanje konkurenčnosti EU. Naložbe, potrebne za pospešitev zelenega in digitalnega prehoda, izboljšanje odpornosti in povečanje konkurenčnosti Unije, bodo morale izvirati predvsem iz zasebnega sektorja.

V tem mandatu so bili skoraj vsi od 16 ukrepov iz akcijskega načrta za unijo kapitalskih trgov iz leta 2020, ki jih je predlagala Komisija, sprejeti ali pa je bil v zvezi z njimi dosežen politični dogovor. Vendar kljub izboljšanim razmeram na kapitalskih trgih EU ti ukrepi sami po sebi ne bodo zagotovili dokončne vzpostavitve unije kapitalskih trgov, razpoložljivost tveganega kapitala, pa ostaja nezadostna za širitev inovativnih podjetij in financiranje prihodnje rasti.

³¹ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

Z uredbo o taksonomiji EU se bo okrepilo financiranje okoljsko trajnostnih gospodarskih dejavnosti in spodbudil zeleni prehod.

Pogoji financiranja so se v letu 2023 močno zaostрили, kar je ustvarilo zahtevnejše naložbeno okolje. Obrestne mere v euroobmočju so se močno zvišale, medtem ko so posojilni standardi za nova posojila ali kreditne linije postali strožji in so se po euroobmočju razlikovali³². EIB³³ poroča o razpoložljivosti financiranja kot naložbeni oviri za 44 % podjetij EU.

Sedanja velikost in globina **kapitalskih trgov EU** še vedno ne zadoščata za podporo prihodnji rasti EU. Bolj poglabljena unija kapitalskih trgov bo pomagala mobilizirati več prihrankov in naložbene zmogljivosti za financiranje realnega gospodarstva, znižati stroške izposojanja in olajšati naložbe na enotnem trgu, kar je nujno za uspešen dvojni prehod.

Razpoložljivost tveganega kapitala (zlasti za širitev podjetij) je še vedno skromna. Kapitalizacija delniškega trga EU, izražena v deležu BDP, **je za več kot polovico manjša** kot v ZDA (kljub večjim prihrankom v EU) in manjša kot na Japonskem, Kitajskem ali v Združenem kraljestvu. Naložbe zasebnega in tveganega kapitala v digitalna in zelena tehnološka podjetja se od leta 2016 stalno povečujejo³⁴. **Tvegani kapital** je leta 2022 znašal 0,09 % BDP (glej KKU 4), kar je dvakrat toliko kot leta 2018 (0,04 %), vendar je bil medletno nižji in še vedno neznaten v primerjavi z ravno v ZDA (0,75 %) in na Kitajskem (0,58 %).

Podjetij v razširitveni fazi je v EU za 62 % manj kot v ZDA, čeprav se ta razlika zmanjšuje. Da bi se stanje še naprej izboljševalo, so skupina EIB in pet držav članic začele izvajati pobudo za evropske tehnološke prvake (ETCI)³⁵, sklad skladov, ki vlaga v velike sklade tveganega kapitala za inovativna podjetja EU. Ta ukrep dopolnjuje možnosti financiranja iz sklada InvestEU za upravitelje skladov tveganega kapitala v poznejši fazi, kot je pobuda sklada EIF za povečanje tveganega kapitala na ravni EU.

³² Glej na primer Priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja (COM(2023) 903 final).

³³ [Raziskava EIB o naložbah za leto 2023: Pregled Evropske unije.](#)

³⁴ Evropski sistem za spremljanje industrijskih ekosistemov, SWD(2024) 77.

³⁵ Sprva, 13. februarja 2023, skupina EIB s prispevki Nemčije, Francije, Španije, Italije in Belgije.

Bolj poglobljeni in povezani kapitalski trgi so ključni za financiranje podjetij EU ter podporo prehodu na digitalno in trajnostno gospodarstvo. Izvajanje ukrepov iz akcijskega načrta za unijo kapitalskih trgov iz leta 2020 bo pozitivno vplivalo na rast kapitalskih trgov EU, izboljšalo dostop podjetij EU do tržnih virov financiranja ter olajšalo naložbe v podjetja EU in povečalo njihovo privlačnost.

Bistveno je, da države članice, zasebni deležniki in institucije EU še naprej sodelujejo pri uniji kapitalskih trgov, tudi z zagotavljanjem večjih virov zasebnega kapitala, kot so pokojninski skladi. Komisija in države članice bi morale zlasti spodbujati nadaljnja prizadevanja za povečanje neposrednega dostopa podjetij in drugih do kapitalskih trgov, olajšanje ponudbe tveganega kapitala v EU, podporo zagonskim podjetjem in omogočanje širitve podjetij v Evropi.

3. Javne naložbe in infrastruktura

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ³⁶
KKU 5: Javne naložbe kot delež BDP	Javne naložbe imajo ključno vlogo pri razvoju in ohranjanju infrastruktur, ki podpirajo poslovne dejavnosti, kot so energetska, prometna ali digitalna poveztljivost.	Povečanje	3,2 % (2022) 3,2 % (2021)

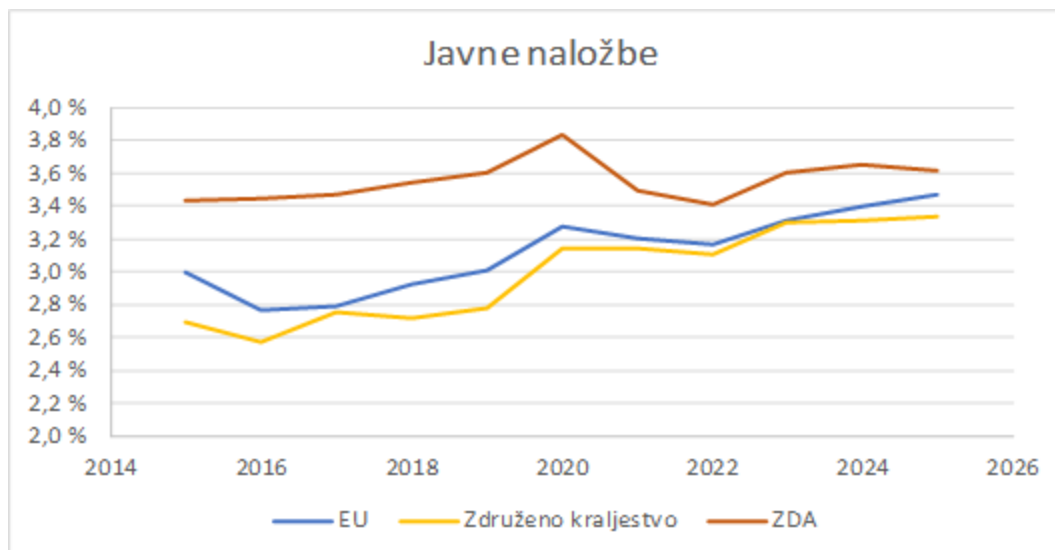
Javne naložbe so se po nizkih ravneh po finančni krizi povečale. Skladi kohezijske politike EU, mehanizem za okrevanje in odpornost ter drugi programi prispevajo k financiranju zelenega in digitalnega prehoda, hkrati pa ohranjajo enake konkurenčne pogoje in spodbujajo konvergenco na enotnem trgu. Vendar so potrebne večje in bolj strateške javne naložbe, tudi z bolj inovativnimi instrumenti, ki pomagajo zmanjšati tveganje zasebnih naložb, da bi se pritegnilo zasebno financiranje in zagotovilo 650 milijard EUR³⁷ letno, potrebnih za dvojni prehod in gospodarsko odpornost Evrope.

Javne naložbe, ki znašajo 3,3 % BDP, so tik pred naložbami v Združenem kraljestvu (3,3 %) in nekoliko za naložbami v ZDA (3,6 %). Čeprav se bo večina naložbenih potreb za dvojni prehod financirala iz zasebnih skladov, je vloga javnih naložb še vedno osrednjega pomena, na primer s ciljno usmerjeno uporabo finančnih produktov in kombiniranjem finančnih virov za spodbujanje zasebnih naložb in zmanjšanje njihovega tveganja, sprostitev naložb v infrastrukturo in podporo projektom na področjih interesov gospodarske varnosti, na katerih morda primanjkuje zasebnih naložb. Financiranje EU je še vedno potrebno za obravnavanje potreb po financiranju ob hkratnem preprečevanju razdrobljenosti enotnega trga zaradi različnih ravni nacionalne (začasne) podpore v obliki državne pomoči in za zmanjšanje regionalnih razlik.

³⁶ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

³⁷ Skupne potrebe po dodatnih naložbah za doseganje ciljev dvojnega prehoda so bile ocenjene na približno 650 milijard EUR letno za obdobje 2022–2030, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2022-strategic-foresight-report_sl#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower,regions%20in%20Europe%20and%20beyond.https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_3194

Slika 2: Javne naložbe

Vir: Evropska komisija, letna makroekonomska podatkovna zbirka (AMECO).

V okviru mehanizma za okrevanje in odpornost je bilo od leta 2021 izplačanih več kot 222 milijard EUR, iz skladov kohezijske politike pa je bilo v obdobju 2021–2024 izplačanih 192 milijard EUR³⁸. Program InvestEU je zagotovil 13,44 milijarde EUR jamstev EU, program Obzorje Evropa pa je mobiliziral več kot 24 milijard EUR za znanost in inovacije.

Bolj ciljno usmerjeni instrumenti imajo ključno vlogo tudi za ključne sektorje, in sicer s kombinacijo regulativnih ukrepov in, če so na voljo, uporabo sredstev EU ali nacionalnih sredstev. **Akt o neto ničelni industriji**³⁹, **akt o čipih** in **akt o kritičnih surovinah** krepijo domačo proizvodno zmogljivost EU in spodbujajo podjetja k izkoriščanju potenciala enotnega trga. Evropski akt o čipih bo s 3,3 milijarde EUR iz proračuna EU podprl naložbe v vrednosti skoraj 43 milijard EUR. V dobavni verigi čipov je bilo napovedanih več kot 100 milijard EUR javnih in zasebnih naložb. Industrijska zavezništva⁴⁰, kot je nedavno vzpostavljeno zavezništvo za kritična zdravila, omogočajo tesnejše sodelovanje vzdolž dobavnih verig na področju ključnih tehnologij, kar prispeva h konkurenčnosti EU.

Novi evropski program za inovacije⁴¹ zagotavlja ključne smernice in podporne ukrepe za olajšanje dostopa do financiranja, spodbujanje inovacij prek regulativnih preizkusnih platform in peskovnikov, inovativnih javnih naročil in razvoja talentov.

Pomembni projekti skupnega evropskega interesa podpirajo prodorne inovacije ali infrastrukturne projekte na področjih kritičnih tehnologij. Doslej je bilo odobrenih sedem

³⁸ [Portal odprtih podatkov za evropske strukturne in investicijske sklade – Evropska komisija | Podatki | Evropski strukturni in investicijski skladi \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/portal/).

³⁹ [Akt o neto ničelni industriji \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/portal/).

⁴⁰ [Industrijska zavezništva – Evropska komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/portal/).

⁴¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_en

integriranih pomembnih projektov skupnega evropskega interesa⁴² v vrednosti 27,9 milijarde EUR nacionalne javne podpore, s čimer se je sprostilo več kot 50 milijard EUR zasebnih naložb.

Sklad za inovacije, ki se financira s prihodki sistema EU za trgovanje z emisijami, podpira in krepi inovacije na področju neto ničelnih tehnologij za doseg popolne tehnološke in komercialne zrelosti ter postaja ključni javni instrument za izvajanje industrijske strategije zelenega dogovora EU. Glede na njegov uspeh in preveliko število prijav na obsežnih razpisih za zbiranje predlogov si bo Komisija prizadevala čim bolj povečati proračun v okviru sklada za inovacije, tako da bo vnaprej določila obveznosti glede razpoložljivih sredstev.

Platforma za strateške tehnologije za Evropo (STEP)⁴³ bo podpirala naložbe v razvoj in proizvodnjo kritičnih tehnologij v sektorjih čiste tehnologije, digitalne tehnologije, globokotehnoloških inovacij in biotehnologije. Platforma STEP bo usmerjala financiranje v okviru obstoječih programov in podpirala nosilce projektov prek prihodnjega portala za suverenost. Naložbeni potencial te pobude bi lahko dosegel več deset milijard evrov, odvisno od odločitev držav članic o reprogramiranju.

Več je mogoče storiti tudi s strateškimi **javnimi naročili**, ki znašajo približno 14 % BDP EU. Okoljski, socialni in inovativni vidiki se v javnih razpisih trenutno premalo upoštevajo⁴⁴. Z novimi pobudami, kot je akt o neto ničelni industriji⁴⁵, se uvajajo okoljska in socialna trajnostnost ter merila odpornosti pri javnem naročanju. S tem naj bi se pri javnem naročanju blaga in storitev na splošno spodbudilo večje zanašanje na necenovne vidike.

Nadaljnje poglobljanje enotnega trga bi morale spremljati nadaljnje javne naložbe na ključnih prednostnih področjih v vseh državah članicah, tudi na regionalni ravni v okviru kohezijske politike, da bi se zagotovile usklajena rast, konkurenčnost in odpornost ter preprečila razdrobljenost enotnega trga.

Za financiranje zelenega in digitalnega prehoda je potrebna strateška kombinacija orodij. To zahteva večjo in inovativnejšo uporabo virov financiranja na evropski ravni, da se spodbudijo zasebne naložbe in zmanjšajo njihova tveganja. Javno naročanje bi bilo treba uporabljati za spodbujanje in nagrajevanje trajnostnosti, odpornosti, inovacij in družbeno odgovornih praks.

⁴² Dva na področju baterij, dva na področju polprevodnikov, dva na področju vodikovih ekosistemov ter eden na področju tehnologije računalništva v oblaku in na robu. Glej tudi Prilogo 2 k delovnemu dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78.

⁴³ COM(2023) 335 final.

⁴⁴ <https://www.eca.europa.eu/sl/publications/SR-2023-28> Pri izvajanju teh meril je lahko javnim upravam v pomoč priročnik Kupujte družbeno odgovorno iz leta 2021, ki ga je izdala Evropska komisija, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

⁴⁵ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_en

4. Raziskave in inovacije

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁴⁶
KKU 6: Izdatki za raziskave in razvoj kot delež BDP	Skupni izdatki za raziskave in razvoj (javni in zasebni).	> 3 % po letu 2030	2,2 % (2021) 2,3 % (2020)
KKU 7: Število patentnih prijav na milijon prebivalcev	Patenti odražajo sposobnost gospodarstva za izkoriščanje znanja in kažejo na konkurenčno prednost, ki jo je mogoče doseči z inovacijami.	Povečanje	EPO-EU: 151,1 (2022) 151,75 (2021)

Evropa je znanstvena velesila, ki ustvari petino od 10 % največkrat citiranih znanstvenih publikacij. Vendar to ne pomeni vedno vodilnega položaja na področju komercializacije (glej KKU 7), pogosto zaradi težav pri širitvi poslovnih dejavnosti v EU. Več je treba storiti v podporo prizadevanjem Evrope za prenos iz laboratorija v proizvodnjo, kot so na primer trenutna prizadevanja v zvezi s polprevodniki na podlagi evropskega akta o čipih, ki olajšuje raziskovalno sodelovanje in zagotavlja podporo v okviru programa Obzorje Evropa ali programa Digitalna Evropa.

Inovacije so v središču uspešnega in konkurenčnega gospodarstva, evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2023⁴⁷ pa kaže izboljšanje inovacijske uspešnosti EU po vsej Evropi.

Naložbe EU v raziskave in inovacije so se v dvajsetih letih povečale z 1,8 % BDP na 2,2 % (glej KKU 6), vendar so se medletno zmanjšale in ostajajo pod ciljem 3 %⁴⁸ ter so neenakomerno porazdeljene po regijah in državah članicah. Naložbe v raziskave in inovacije ostajajo manjše od naložb v ZDA (3,4 % BDP)⁴⁹ in na Kitajskem (2,4 %), zlasti zaradi vrzeli pri raziskavah in inovacijah v poslovnem sektorju⁵⁰ ter stagniranja javnih naložb v raziskave in razvoj. Poleg tega učinkovitost in učinek teh naložb ovirajo trajni strukturni izzivi v več sistemih raziskav in inovacij, kot so šibke povezave med znanostjo in podjetji.

⁴⁶ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

⁴⁷ <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/04797497-25de-11ee-a2d3-01aa75ed71a1>

⁴⁸ [Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030 | Evropska komisija \(europa.eu\).](https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189)

⁴⁹ Skupna poraba za raziskave in razvoj (kot delež BDP) in skupno število prijav patentov (Pogodba o sodelovanju na področju patentov, na milijon prebivalcev) sta v zadnjih desetletjih za približno 25–40 % manjša kot v ZDA.

⁵⁰ Eden od razlogov za nižjo stopnjo naložb v raziskave in razvoj v poslovnem sektorju EU v primerjavi z ZDA so strukturne razlike v profilu sektorja poslovnih naložb v raziskave in razvoj. Tako ZDA kot Kitajska kažeta posebej visoko stopnjo naložb v raziskave in razvoj na področjih z visoko rastjo, kot so IT/IKT in s tem povezane storitve, ter na področjih, povezanih z zdravjem (zlasti v ZDA). Za primerjavo, EU je vodilna pri naložbah v raziskave in razvoj v avtomobilskem sektorju ter ima širši industrijski portfelj naložb v raziskave in razvoj, vključno s panogami, ki razvijajo in uporabljajo zelene tehnologije, za razogljčenje in krožno gospodarstvo. Za dodatne podrobnosti glej Pregled stanja naložb v industrijske raziskave in razvoj v EU za leto 2023, Evropska komisija, Skupno raziskovalno središče, Urad za publikacije Evropske unije, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189>.

EU je vodilna v svetu pri **razvoju tehnologij**, ki združujejo digitalne in zelene inovacije, pri čemer je velik delež dejavnosti patentiranja EU osredotočen na tehnologijo podnebnih sprememb⁵¹. Samo na digitalnem področju je delež EU leta 2020 znašal 20 %, kar je podoben delež kot v ZDA.

Za pomoč pri premostitvi evropske tržne vrzeli pri financiranju podjetij v razširitveni fazi Evropski svet za inovacije združuje nepovratna sredstva in lastniški kapital v podporo obetavnim globokotehnološkim zagonskim podjetjem in podjetjem v razširitveni fazi. Odobrenih je bilo že več kot 1 milijarda EUR naložb v skoraj 200 globokotehnoloških podjetij v razširitveni fazi. Poleg tega je Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo pomagal mobilizirati dodatnih 7,3 milijarde EUR zasebnih naložb v zagonska podjetja v strateških sektorjih, kot so baterije, vodik ali zdravje.

Države članice v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost mobilizirajo več kot 47 milijard EUR naložb v raziskave in inovacije ter bodo uvedle reforme svojih sistemov raziskav in inovacij, poleg 35 milijard EUR v okviru kohezijske politike.

Kljub vsemu navedenemu je rast skupne faktorske produktivnosti v EU v zadnjih 30 letih za več kot pol manjša od rasti v ZDA. Zato se je treba še bolj osredotočiti na strateške tehnologije (npr. čiste tehnologije, nadomeščanje kritičnih surovin, digitalne tehnologije, napredni materiali, napredne in čiste proizvodne tehnologije), vključno s tistimi s potencialom za dvojno rabo.

Poleg povečanja naložb EU v raziskave in inovacije so potrebni ukrepi za nadaljnje prednostno razvrščanje raziskovalnih prizadevanj v zvezi z dolgoročnimi potrebami EU glede konkurenčnosti in okrepitev prenosa rezultatov raziskav v praktične poslovne uporabe.

Potrebne so reforme za posodobitev sistemov raziskav in inovacij, da se poveča učinek naložb v raziskave in inovacije. Krepitev povezav med podjetji in raziskovalnimi subjekti ter izboljšanje podpornih struktur za uporabo rezultatov raziskav in inovacij v industriji lahko na primer zagotovita privlačen poslovni model.

Na ravni EU bo Komisija še naprej razvijala in izvajala politike, usmerjene v spodbujanje globokotehnoloških in zelenih tehnoloških inovativnih zagonskih podjetij in podjetij v razširitveni fazi, vključno s krepitvijo zmogljivosti Evropskega sveta za inovacije.

5. Energija

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁵²
KKU 8: Delež energije iz obnovljivih virov	Proizvodnja energije iz obnovljivih virov (kot v predlogu direktive o energiji iz obnovljivih virov).	45 % leta 2030	23,02 (2022) 21,77 % (2021)

⁵¹ [Raziskava EIB o naložbah za leto 2023: pregled Evropske unije.](#)

⁵² Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 77–78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

KKU 9: Cene električne energije za negospodinjске odjemalce	Cena električne energije za industrijske odjemalce je dober pokazatelj cenovne dostopnosti energije.	Nižje in nato stabilne	Skupina IC v EU: ⁵³ 0,21 EUR na kWh (prvi semester 2023) 0,18 EUR na kWh (prvi semester 2022)
---	--	------------------------	--

EU vodi svetovni prehod na razogljičen energetsکی sistem. Leta 2022 so bile emisije toplogrednih plinov za 32,5 %⁵⁴ manjše kot leta 1990, BDP EU pa se je povečal za 67 %. Hkrati je ruska vojna v Ukrajini sprožila energetsکی krizo, ki je močno prizadela gospodinjstva in konkurenčnost evropske industrije. Čeprav so cene energije zdaj padle, ostajajo precej nad preteklimi dolgoročnimi trendi in vztrajno višje kot v konkurenčnih regijah. Bolj medsebojno povezani in integrirani notranji energetsکی trgi bodo pomagali zagotoviti dostop do cenovno dostopne, izdatne, zanesljive in razogljičene energije.

V obdobju 2010–2021 so se **emisije** iz industrijskih ekosistemov EU na splošno zmanjšale za 3 %. V istem obdobju so se emisije iz sektorja oskrbe z energijo zmanjšale za 35 %⁵⁵.

Cene električne energije v EU za velika podjetja so bile do leta 2021 nekoliko nižje kot na Japonskem in v Združenem kraljestvu, vendar enkrat višje kot v ZDA. Od leta 2021 in po pretresu, ki ga je povzročila ruska vojna agresija v Ukrajini, se je razlika v cenah z ZDA povečala, kar škodi konkurenčnosti EU⁵⁶.

Pričakuje se, da bo reforma **zasnove trga z električno energijo v EU**⁵⁷ pospešila uvajanje čiste energije z olajšanjem dolgoročnih pogodb, ki zagotavljajo predvidljivost cen in varnost naložb, kar bo srednjeročno prispevalo k omejevanju stroškov proizvodnje energije. Izdatki MSP za **tehnologije za varčevanje z energijo** so se v zadnjih petih letih povečali v vseh industrijskih ekosistemih, zlasti v agroživilskem, tekstilnem, turističnem, vesoljskem in obrambnem³⁴. Napredne proizvodne tehnologije, kot sta industrijska robotika in aditivna proizvodnja, lahko dodatno prispevajo k doseganju prihrankov.

EU bo morala množično elektrificirati svoje povpraševanje po energiji. Za to so potrebne velike naložbe v razogljičene tehnologije. Naložbe znotraj EU v obnovljive vire energije so se v obdobju 2015–2022 povečale za 18,7 % na leto in dosegle 38 milijard EUR letno. Še večji (92 milijard EUR) odliv neposrednih tujih naložb potrjuje vodilno vlogo industrije EU na tem področju³⁴. Ocena učinka, priložena sporočilu o evropskem podnebnem cilju za leto 2040 kaže, da bo energija iz obnovljivih virov, večinoma dopolnjena z jedrsko energijo, leta 2040 predstavljala več kot 90 % porabe električne energije v EU⁵⁸. Komisija je ustanovila tudi evropsko industrijsko zavezništvo za male modularne reaktorje.

⁵³ Skupina porabe IC se nanaša na srednje velike odjemalce z letno porabo med 500 MWh in 2 000 MWh in zagotavlja približek cenovne dostopnosti.

⁵⁴ Poročilo o napredku na področju podnebnih ukrepov (2023) (COM(2023) 650 final).

⁵⁵ Eurostat, računi emisij v zrak, toplogredni plini po dejavnosti NACE Rev. 2, četrletni podatki.

⁵⁶ Glej na primer gospodarske obete za jesen 2023 združenja Orgalim.

⁵⁷ [Reforma zasnove trga z električno energijo v EU \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/100000/attachment/data/2023/06/Reforma_zasnove_trga_z_elektricno_energijo_v_EU_(europa.eu).pdf).

⁵⁸ Poleg tega je zavezništvo držav članic za jedrsko energijo napovedalo, da namerava do leta 2050 doseči zmogljivost jedrske energije v višini 150 GW.

Bistveno bo tudi, da se novi proizvodni centri za razogljičeno energijo povežejo z novimi centri porabe. Evropski akcijski načrt za omrežja je prvi korak, ki določa več ukrepov za pospešitev **uvajanja omrežij** in hitrejše vključevanje energije iz obnovljivih virov⁵⁹. To bi moralo biti podlaga za prihodnje celovite ukrepe za pospešitev razvoja evropske integrirane energetske infrastrukture. Digitalizacija je tudi v središču novega omrežnega sistema⁶⁰. Digitalizacija, dostop do podatkov in avtomatizacija so potrebni za vključitev vseh (novih) virov energije in stabilizacijo sistema.

Akt o neto ničelni industriji bo poleg uvajanja okrepil **proizvodnjo neto ničelnih tehnologij** v EU. Evropski akcijski načrt za vetrno energijo določa priporočila in zaveze za podporo zmogljivosti za proizvodnjo vetrne energije v Evropi⁶¹.

Mehanizem za okrevanje in odpornost in načrt REPowerEU imata prav tako ključno vlogo pri krepitvi odpornosti, varnosti in trajnostnosti energetskega sistema EU, zlasti z naložbami v energijsko učinkovitost ter energijo iz obnovljivih virov in omrežja, hkrati pa prispevata k boju proti energetske revščini.

⁵⁹ COM(2023) 757.

⁶⁰ COM(2022) 552.

⁶¹ COM(2023) 669.

EU je v zadnjih petih letih obsežno posodobila svoj nabor orodij za energetske politike, da bi dosegla cilje evropskega zelenega dogovora, tudi v smislu svojega industrijskega načrta.

Vendar bo treba storiti še več, da bi se olajšalo uvajanje razogljičene električne energije, njeno vključevanje v energetska omrežja in večja proizvodnja neto ničelnih tehnologij. Vse to je nujno za znižanje cen energije in okrepitev konkurenčnosti Evrope.

Države članice bi morale prispevati k tem področjem, na primer z izvajanjem akcijskih načrtov za omrežja in vetrno energijo, direktive o energiji iz obnovljivih virov in dela projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga v zvezi z izdajanjem dovoljenj in hitrim izvajanjem akta o neto ničelni industriji. Države članice bi morale pobudo platforme STEP uporabiti za izkoriščanje potenciala vseh instrumentov EU, vključno s skladi kohezijske politike EU, ter podpreti razvoj in proizvodnjo ključnih strateških tehnologij čiste energije.

6. Krožnost

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁶²
KKU 10: Stopnja krožne rabe materialov	Stopnja krožne rabe materialov meri delež predelanih materialov, vrnjenih v gospodarstvo, v skupni rabi materialov. Cilj iz akcijskega načrta za krožno gospodarstvo: podvojitev v primerjavi z letom 2020.	23,4 % do leta 2030	11,5 % (2022) 11,7 % (2021)

Evropa počasi napreduje v smeri bolj krožnega gospodarstva. Od leta 2000 se je produktivnost virov industrije EU⁶³ povečala za 37 %, kar kaže na učinkovitejšo uporabo materialov v proizvodnji EU, vendar je materialni odtis⁶⁴ v EU v zadnjem desetletju ostal stabilen⁶⁵. Z nedavno sprejeto zakonodajo se bo po začetku njenega izvajanja izboljšala poslovna upravičenost krožnosti.

Večja krožnost v gospodarstvu pomeni manjšo porabo primarnih materialov, manj odpadkov in manjšo odvisnost. Ima tudi velik potencial za ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, zlasti v socialnem gospodarstvu. Biogospodarstvo lahko prispeva k večji krožnosti, na primer na področju baterijskih materialov.

Stopnja uporabe sekundarnih surovin je leta 2022 znašala 11,5 %, kar je manj kot polovica cilja, dogovorjenega za leto 2030, in kaže na velik neizkoriščen potencial (glej sliko 3 in KKU 10). Hkrati se je produktivnost virov industrije EU v dvajsetih letih povečala za 37 %⁶⁶, kar pomeni, da je zdaj primerljiva s produktivnostjo v ZDA in trikrat večja kot na Kitajskem.

⁶² Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

⁶³ To je razmerje med obsegom domačega gospodarstva in uporabo domačih naravnih virov.

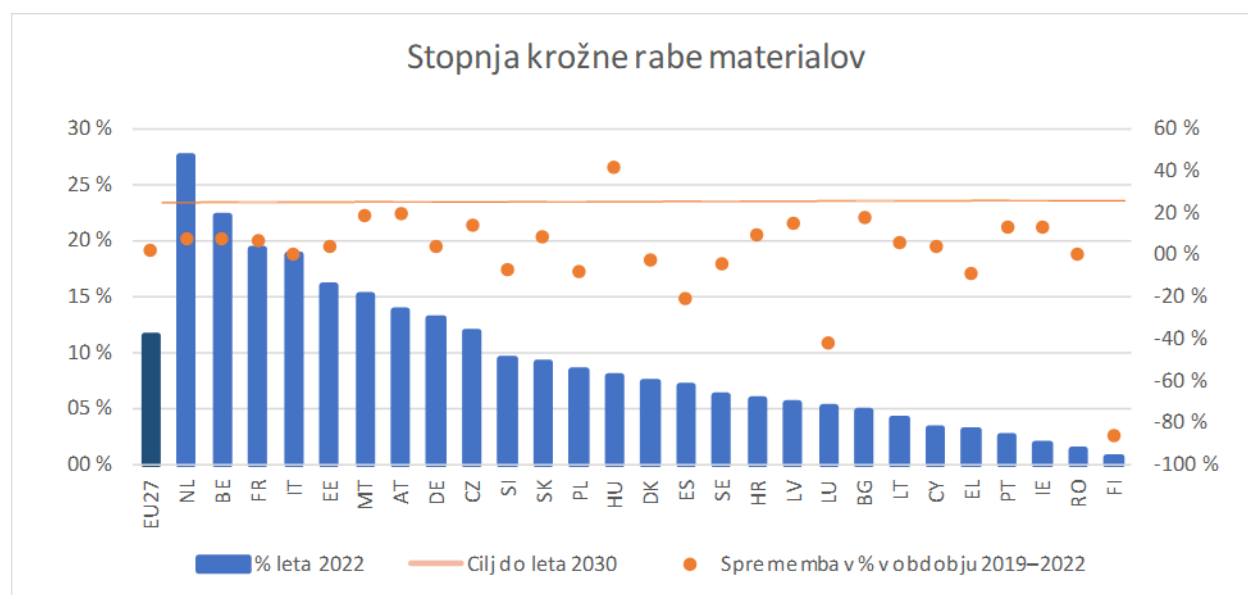
⁶⁴ To je skupna količina surovin, ki jih porabijo prebivalci: vključuje materiale, ki se uporabljajo pri proizvodnji v EU, pri čemer se prištejejo materiali, vključeni v uvoz, in odštejejo materiali, vključeni v izvoz.

⁶⁵ [Evropski materialni odtis \(europa.eu\).](https://europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_12_2_1)

⁶⁶ Eurostat: [Računi snovnih tokov in produktivnost virov – Statistics Explained \(europa.eu\).](https://europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_8_1_1)

Nedavno sprejeta ali politično dogovorjena zakonodaja ustvarja **dober poslovni model za večjo krožnost** v EU. Višje v verigi **akt o kritičnih surovinah** določa, da bi morale zmogljivosti Unije za recikliranje do leta 2030 pokrivati 25 % letne porabe strateških surovin v Uniji. Na ravni izdelkov bo **uredba o okoljsko primerni zasnovi trajnostnih izdelkov** omogočila oblikovanje posebnih meril krožnosti za kategorije izdelkov, danih na trg EU⁶⁹. To bo pripomoglo k odpravljanju razdrobljenosti enotnega trga zaradi različnih nacionalnih pravil o trajnostnosti izdelkov. Digitalni potni list izdelka bo olajšal izmenjavo informacij vzdolž dobavnih verig. Nadzor trga bo okrepljen, da se odpravi nezadostno izvrševanje veljavnih zahtev za okoljsko primerno zasnovo, zlasti za uvožene izdelke. **Regulativni okvir EU za baterije**⁷⁰ že zdaj prispeva h krožnim vrednostnim verigam za proizvodnjo baterij. Hkrati je treba odpraviti nekatere ovire, da bi se spodbudila večja krožnost, na primer v zvezi z opredelitvijo odpadkov. Na ravni potrošnikov direktiva o krepitvi vloge potrošnikov za zeleni prehod in direktiva o zelenih trditvah potrošnikom pomagata prepoznati zaupanja vredne in trajnostne izdelke.

Slika 3: Stopnja krožne rabe materialov (raba sekundarnih materialov kot % skupne rabe materialov)

Vir: Eurostat.

Z nedavno sprejeto zakonodajo se bo povečala krožnost v EU. Vendar si morajo države članice za zagotovitev njene učinkovitosti prizadevati za okrepitev tržnega nadzora regulativnih zahtev za izdelke, povezanih s krožnostjo. Poleg tega bi lahko države članice spodbujale trajnostno rabo materialov s podpiranjem industrijske rabe sekundarnih materialov

⁶⁷ [Pogoji in poti za trajnostno in krožno potrošnjo v Evropi – Evropska agencija za okolje \(europa.eu\)](http://europa.eu).

⁶⁸ Glej raziskavo o industrijskih ekosistemih v Prilogi 6.

⁶⁹ Uredba o okoljsko primerni zasnovi za trajnostne izdelke (COM(2022) 142).

⁷⁰ Uredba (EU) 2023/1542.

(industrijska simbioza med podjetji) in platform za ekonomijo delitve, s čimer bi se lahko uskladila ponudba in povpraševanje po odpadkih, ki jih je mogoče reciklirati/ponovno uporabiti. Poleg tega je pomembno vključiti krožno gospodarstvo s spodbujanjem raziskav in inovacij, izpopolnjevanjem in preusposabljanjem delovne sile ter ciljnim usmerjanjem uporabe instrumentov financiranja.

7. Digitalizacija

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁷¹
KKU 11: Digitalna intenzivnost MSP	Delež podjetij EU z vsaj osnovno ravno digitalne intenzivnosti. Osnovna raven vključuje uporabo vsaj štirih od dvanajstih izbranih digitalnih tehnologij (kot je uporaba katere koli tehnologije umetne inteligence, e-trgovanje, ki predstavlja vsaj 1 % celotnega prometa, itd.), kot je opredeljeno v programu politike digitalnega desetletja.	90 % do leta 2030	69,30 % (2022) 61,36 % (2021)
KKU 12: Sprejetje digitalnih tehnologij v podjetjih	Delež evropskih podjetij, ki uporabljajo storitve računalništva v oblaku, velepodatke in/ali umetno inteligenco. Cilj, določen v programu politike digitalnega desetletja.	75 % do leta 2030	Storitve računalništva v oblaku: 34 % (2021) Velepodatki: 14 % (2020) Umetna inteligenca: 8 % (2021)

Uvajanje in uporaba digitalnih tehnologij ter splošna digitalizacija gospodarstva so pglavitna gonila konkurenčnosti in suverenosti. Za okrepitev digitalizacije podjetij in konkurenčnosti sektorja informacijske in komunikacijske tehnologije v EU je zdaj vzpostavljenih več instrumentov financiranja in zakonodajnih pobud. Za pospešitev digitalne preobrazbe, odpravo naložbenih vrzeli in okrepitev digitalnih zmogljivosti v skladu s programom politike digitalnega desetletja bo treba nadaljevati in okrepiti skupna prizadevanja.

Kljub prednostim EU na posebnih področjih digitalne tehnologije, kot so napredne proizvodne tehnologije in oprema za proizvodnjo polprevodnikov, se je delež EU na svetovnem trgu informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v zadnjem desetletju drastično zmanjšal, in sicer z 21,8 % (2013) na 11,3 % (2022), medtem ko se je delež ZDA povečal s 26,8 % na 36 %⁷².

Program politike digitalnega desetletja⁷³ je sistem sodelovalnega upravljanja med EU in nacionalnimi organi za podporo doseganju konkretnih splošnih in posamičnih ciljev za leto 2030. Osredotoča se na štiri področja: digitalne spretnosti, digitalno infrastrukturo, digitalizacijo podjetij, vključno z uporabo naprednih tehnologij, kot so umetna inteligenca, storitve v oblaku in analitika velepodatkov, ter digitalizacijo javnih storitev. V prvem poročilu o stanju digitalnega

⁷¹ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

⁷² [Delež na svetovnem trgu IKT leta 2023 | Statista](#).

⁷³ Sklep (EU) 2022/2481 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022.

desetletja⁷⁴ je poudarjena **potreba po pospešitvi in poglobitvi skupnih prizadevanj** za uresničitev naših ambicij na področju polprevodnikov in naprednih digitalnih spretnosti ter za spodbujanje digitalne preobrazbe evropskih podjetij.

Več instrumentov financiranja EU podpira krepitev **digitalnih zmogljivosti, infrastrukture in spretnosti, potrebnih za digitalni prehod**. Program Digitalna Evropa (DIGITAL) je na primer prispeval (s programom Obzorje Evropa) k temu, da je EU postala vodilna v svetu na področju visokozmogljivostnega računalništva, in zagotavlja strateško financiranje za podporo projektom na področju umetne inteligence, naprednih digitalnih spretnosti, kibernetске varnosti ter uvajanja digitalnih rešitev za javne uprave in podjetja.

Prelomen pojav generativne umetne inteligence ustvarja edinstveno priložnost na trgu, ki naj bi se v obdobju 2023–2030 povečal za več kot 24,4 % letno⁷⁵. Akt o umetni inteligenci za spodbujanje inovacij na področju umetne inteligence zagotavlja stabilen, predvidljiv in sorazmeren pravni okvir za razvijalce umetne inteligence, s čimer krepi zaupanje državljanov in podjetij v aplikacije umetne inteligence ter tako spodbuja njihovo uporabo v EU.

Poleg tega bo s svežnjem o zagonskih podjetjih in inovacijah na področju umetne inteligence⁷⁶, ki dopolnjuje regulativni okvir, Evropa postala inovativna gonilna sila zaupanja vredne umetne inteligence. Na podlagi evropske infrastrukture za visokozmogljivostno računalništvo (EuroHPC), ki je vodilna v svetu, sveženj ustvarja „tovarne umetne inteligence“, ki združujejo ključne elemente umetne inteligence – podatke, računalništvo, algoritme in talente – ter delujejo kot točka „vse na enem mestu“ za zagonska podjetja na področju umetne inteligence za usposabljanje in razvoj velikih modelov umetne inteligence. Poleg tega povezuje zagonska podjetja in raziskovalce na področju umetne inteligence z industrijskimi uporabniki ter spodbuja inovativne uporabe generativne umetne inteligence v 14 evropskih industrijskih ekosistemi.

Drugi ukrepi politike EU so že začeli **krepitev domače zmogljivosti** za druge prečne digitalne tehnologije in so osredotočeni na zmanjšanje **strateških odvisnosti** v zvezi s čipi in storitvami v oblaku⁷⁷. Z **aktom o čipih** se bo povečala proizvodna zmogljivost EU⁷⁸, da bi do leta 2030 v Evropi proizvedli vsaj 20 % vrednosti svetovne proizvodnje najsodobnejših polprevodnikov. **Pomembni projekti skupnega evropskega interesa na področju mikroelektronike ter infrastrukture in storitev v oblaku naslednje generacije** spodbujajo velika podjetja in zagonska podjetja k naložbam v velike in inovativne industrijske zmogljivosti⁷⁹ ter k razvoju interoperabilnega in prosto dostopnega evropskega ekosistema za obdelavo podatkov.

⁷⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2023-report-state-digital-decade> Gre za celovit okvir, ki usmerja in usklajuje vse ukrepe, povezane z digitalizacijo, s pristopom industrijske politike. Zlasti določa in spremlja doseganje ciljev digitalnega desetletja kot merljivih ciljev za povezanost, digitalne spretnosti, digitalna podjetja in digitalne javne storitve.

⁷⁵ Association for Computing Machinery, TechBriefs, poletje 2023/izdaja 8-[3626110 \(acm.org\)](https://www.acm.org/publications/techbriefs).

⁷⁶ [Komisija predstavila sveženj o inovacijah na področju umetne inteligence za podporo zagonskim podjetjem in MSP na področju umetne inteligence | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope \(europa.eu\)](#).

⁷⁷ SWD(2021) 352 – Strateške odvisnosti in zmogljivosti, priložen Posodobitvi nove industrijske strategije iz leta 2020: močnejši enotni trg za okrevanje Evrope.

⁷⁸ Načrtuje se že obratovanje 14 novih obratov, ki naj bi začeli proizvodnjo do leta 2030.

⁷⁹ Vključno s kritičnimi surovinami, opremo, rezinami, raziskavami, predproizvodnjo in zasnovno.

Podjetja v EU lahko s **sprejetjem digitalnih tehnologij** znatno povečajo produktivnost dela v celotnem gospodarstvu. Leta 2022 je 69 % MSP v EU dosegalo vsaj osnovno raven digitalne intenzivnosti v primerjavi s ciljem digitalnega desetletja do leta 2030, ki znaša 90 % (glej KKU 11). Delež podjetij v EU z desetimi ali več zaposlenimi, ki so sprejela digitalne tehnologije, je leta 2020 znašal 14 % za velepodatke ter leta 2021 34 % za računalništvo v oblaku in 8 % za umetno inteligenco v primerjavi s ciljem za leto 2030, da 75 % podjetij uporablja vsaj eno od teh tehnologij (glej KKU 12). Zagonska podjetja na področju digitalnih tehnologij so zelo dejavna v večini industrijskih ekosistemov, pri čemer največji delež privabljajo zdravstvo, mobilnost ter kulturni in ustvarjalni sektor³⁴. Številna od teh zagonskih podjetij ponujajo osnovne digitalne rešitve, kot so spletne tržnice ali storitve programske opreme, ki prispevajo k preoblikovanju ekosistemov.

Digitalizacija podjetij v EU, zlasti MSP, in javnih storitev napreduje, vendar na nekaterih področjih ostaja daleč pod cilji digitalnega desetletja do leta 2030. EU in države članice bi morale za obravnavo tega vprašanja v celoti izvajati program politike digitalnega desetletja.

EU je že sprejela različne ukrepe politike za zmanjšanje strateških odvisnosti in spodbujanje konkurenčnosti s povečanjem naložb v strateške tehnologije, kot so polprevodniki, storitve v oblaku, umetna inteligenca in visokozmogljivostno računalništvo. Da bi bile te politike učinkovitejše, morajo države članice uskladiti strategije za krepitev industrijskih zmogljivosti na zadevnih področjih.

8. Izobraževanje in spretnosti

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁸⁰
KKU 13: Vsakoletna udeležba odraslih v izobraževanju in usposabljanju (povprečje moških in žensk)	Večja udeležba v usposabljanju bo pomenila dober napredek pri razvoju spretnosti za trajnostno konkurenčnost (cilj določen na vrhu v Portu v okviru stebra socialnih pravic).	60 % do leta 2030	37,4 % (2016) Na podlagi raziskave o izobraževanju odraslih, ki se je v preteklosti izvajala vsakih šest let.
KKU 14: Stopnja zaposlenosti odraslih	Višja stopnja zaposlenosti prispeva k socialno trajnostni konkurenčnosti (cilj določen na vrhu v Portu v okviru stebra socialnih pravic).	78 % do leta 2030	74,6 % (2022) 73 % (2021)
KKU 15: Strokovnjaki za IKT (povprečje žensk in moških, % zaposlenih)	Ta kazalnik, ki je eden od ciljev programa politike digitalnega desetletja, meri napredek pri doseganju ustrezno prilagojene delovne sile, specializirane za razvoj in uvajanje digitalnih tehnologij.	20 milijonov do leta 2030 (tj. približno 10 % vseh zaposlenih)	9,4 milijona (2022) 8,9 milijona (2021) Delež vseh zaposlenih: 4,6 % (2022) 4,5 % (2021)

⁸⁰ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

Kandidatni KKV 15a: Povprečni rezultati testov pri petnajstletnikih (PISA)	PISA je program OECD za mednarodno primerjavo dosežkov učencev oz. dijakov. PISA meri sposobnost petnajstletnikov, da svoje znanje in spretnosti na področju branja, matematike in naravoslovja uporabijo pri srečevanju z izzivi v resničnem življenju.	Povečanje	<i>Matematika:</i> 474 (2022) 492 (2018) <i>Branje:</i> 475 (2022) 488 (2018) <i>Naravoslovje:</i> 484 (2022) 488 (2018)
--	---	-----------	--

S 74,6-odstotno stopnjo zaposlenosti leta 2022 je EU na dobri poti, da doseže cilj 78-odstotne stopnje zaposlenosti do leta 2030. Vendar se tri četrtine MSP trenutno srečujejo s pomanjkanjem delovne sile in spretnosti, ki se je začelo odpravljati s Paktom za spretnosti in ukrepi za olajšanje mobilnosti delovne sile. Razpoložljivost kakovostnih delovnih mest, odpravljanje razlik med spoloma in spodbujanje enakih možnosti za vse so ključnega pomena za privabljanje in ohranjanje delovne sile. Usposobljena delovna sila je glede na sedanje demografske spremembe ključni dejavnik konkurenčnosti⁸¹.

Zeleni in digitalni prehod ustvarjata **povpraševanje po novih spretnostih**, zaradi česar sta potrebna izpopolnjevanje in preusposabljanje delovne sile. Med 35 % in 45 % delovne sile v sektorju prenove stavb bo na primer potrebovalo usposabljanje na področju energijske učinkovitosti⁸². Povpraševanje po spretnostih na področju IKT je veliko, čeprav se specifične potrebe med ekosistemi močno razlikujejo (glej Figure 4). Leta 2022 je bilo 9,4 milijona strokovnjakov za IKT, kar je 4,6 % vseh zaposlenih in pomeni, da se število približuje cilju 20 milijonov ljudi do leta 2030 (glej KKV 15). Po drugi strani pa se v EU le približno vsak tretji odrasli vsako leto udeleži učnih dejavnosti (glej KKV 13). Poleg tega so se povprečni rezultati pri petnajstletnikih v EU leta 2022 v primerjavi z letom 2018 poslabšali na vseh področjih, kjer je EU v primerjavi s svojimi glavnimi konkurenti manj uspešna. To kaže, da se Evropa srečuje s težavami pri opremljanju mladih z osnovnimi spretnostmi.

⁸¹ Sporočilo Demografske spremembe v Evropi: nabor orodij za ukrepanje (COM(2023) 577 final).

⁸² ETUC, *Skills and Quality Jobs in Construction* (Spretnosti in kakovostna delovna mesta v gradbeništvu): [230630 - jtc_study_report_may_2023.pdf \(ituc-csi.org\)](https://www.etuc-csi.org/en/230630-jtc-study-report-may-2023.pdf).

Slika 4: odstotek spletnih zaposlitvenih oglasov, ki zahtevajo vsaj zmerne ali napredne digitalne spretnosti, EU-27.

Vir: Analiza Technopolis Group na podlagi podatkov s platforme Cedefop Skillovate za projekt European Monitor of Industrial Ecosystems (EMI) 2023.

EU ima na voljo orodja politike za reševanje teh izzivov⁸³. S sredstvi iz Kohezijskega sklada in zlasti Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)⁸⁴ se podpirajo nacionalne **naložbe v človeški kapital**. EU s **Paktom za spretnosti** in posebnimi partnerstvi, opredeljenimi v vsakem od 14 industrijskih ekosistemov, prispeva k potrebnemu izpopolnjevanju in preusposabljanju milijonov delavcev v industrijskih ekosistemih. 1 500 gospodarskih in socialnih partnerjev se je zavezalo, da bodo do leta 2030 izpopolnili in preusposobili 10 milijonov delavcev, pri čemer je bilo razvitih že več kot 15 000 programov usposabljanja. Poleg tega Komisija v skladu z aktom o neto ničelni industriji podpira ustanovitve **akademij za spretnosti** za povečanje proizvodnje in nameščanja neto ničelnih tehnologij ter surovin, potrebnih zanje⁸⁵. Instrument za tehnično podporo dodatno pomaga državam članicam pri oblikovanju in izvajanju strukturnih reform za spodbujanje izpopolnjevanja in preusposabljanja prebivalstva ter izboljšanje spretnosti mladih.

⁸³ Učni laboratorij za vlaganje v kakovostno izobraževanje in usposabljanje na primer pomaga državam članicam opredeliti politike, ki so še posebno učinkovite pri spodbujanju osnovnih in naprednih spretnosti.

⁸⁴ Za programsko obdobje 2021–2027 bi morale naložbe ESS+ v izobraževanje in spretnosti znašati več kot 42 milijard EUR (skupni proračun), pri čemer bi bilo več kot 15 milijonov EUR namenjenih izobraževanju odraslih. Nacionalni načrti za uporabo sredstev ESS+ ali mehanizma za okrevanje in odpornost vključujejo številne dejavnosti za preusposabljanje delovne sile; za približno polovico držav članic vključujejo tudi ukrepe za sheme individualnih učnih računov, s katerimi se izvaja priporočilo Sveta iz junija 2022.

⁸⁵ Akademije za spretnosti razvijajo učne programe, ki so na voljo ponudnikom izobraževanja in usposabljanja v državah članicah. Vsaka od teh akademij si na podlagi obstoječega modela v sektorju baterij prizadeva, da bi v treh letih od ustanovitve usposobila 100 000 učečih se. Poleg tega bo akademija za kibernetske veščine združila obstoječe pobude o kibernetskih veščinah ter izboljšala njihovo usklajevanje, da bi se odpravilo pomanjkanje strokovnjakov za kibernetsko varnost. [Akademija za kibernetske veščine | Platforma za digitalne spretnosti in delovna mesta \(europa.eu\)](#).

Mehanizem za spodbujanje talentov⁸⁶ podpira regije EU, ki jih je prizadelo pospešeno upadanje delovno sposobnega prebivalstva.

Mobilnost delavcev na enotnem trgu lahko pomaga ublažiti pomanjkanje spretnosti⁸⁷. Vendar zaenkrat zadeva razmeroma malo delavcev v EU (3,8 %⁸⁸) in je veliko bolj razširjena med visoko usposobljenimi delavci. Le 14 % MSP v EU (v primerjavi s 30 % velikih podjetij) je poskušalo zaposliti osebe iz drugih držav članic EU⁸⁹. Regulativne ali upravne zahteve pogosto ovirajo mobilnost delovne sile, zato je potrebna poenostavitev. Državljeni EU se pri selitvi zaradi dela srečujejo z razlikami v praksah registracije pri lokalnih organih in dostopu do nacionalnih sistemov IT⁹⁰. Stopnja **priznavanja poklicnih kvalifikacij** za dostop do reguliranega poklica v drugi državi članici je v veliki večini držav članic razmeroma visoka, vendar v nekaterih poklicih in državah še vedno obstajajo stroge zahteve glede kvalifikacij in dolgotrajni postopki⁹¹. Za olajšanje privabljanja **delavcev iz tretjih držav**, sveženj Komisije o spretnostih in mobilnosti talentov⁹² vključuje priporočila državam članicam o tem, kako olajšati priznavanje kvalifikacij državljanov tretjih držav⁹³, in predlog za uredbo o vzpostavitvi nabora talentov EU⁹⁴.

Komisija bo po vrhu socialnih partnerjev v Val Duchesse, ki je potekal 31. januarja 2024, v sodelovanju s socialnimi partnerji do pomladi 2024 predložila akcijski načrt za odpravo pomanjkanja delovne sile in spretnosti.

⁸⁶ [harnessing-talents-regions_en.pdf \(europa.eu\)](#)

⁸⁷ Evropska komisija (2023), Poročilo o razvoju na področju zaposlovanja in socialnih razmer v Evropi.

⁸⁸ [Čezmejna mobilnost delovne sile ter usklajevanje ponudbe delovne sile in povpraševanja po njej | Pregled enotnega trga \(europa.eu\)](#). Poleg tega se zdi, da je le 17 % državljanov EU kdaj živelo [ali delalo v državi, ki ni njihova matična država \(glej Eurobarometer 528, Mobilnost znotraj EU po pandemiji, Evropska komisija \(2022\)\)](#).

⁸⁹ Evropska komisija (2023), Flash Eurobarometer 537, MSP in pomanjkanje spretnosti.

⁹⁰ Flash Eurobarometer 529, Evropsko leto spretnosti: poročilo o pomanjkanju spretnosti ter strategijah zaposlovanja in zadrževanja v malih in srednjih podjetjih.

⁹¹ [Dostop do storitev in trgi storitev | Pregled enotnega trga \(europa.eu\)](#).

⁹² Sporočilo o spretnostih in mobilnosti talentov (COM(2023) 715).

⁹³ C(2023) 7700 final.

⁹⁴ COM(2023) 716 final.

Učinkovitejša in bolj ciljno usmerjena uporaba sredstev EU za naložbe v izobraževanje in spretnosti na nacionalni ravni, na primer za podporo ukrepom v okviru Pakta za spretnosti ter akademij za spretnosti na področju neto ničelnih tehnologij, lahko pomaga doseči napredek pri usklajevanju izobraževanja in usposabljanja s povpraševanjem po spretnostih.

Poleg tega bi bilo mogoče mobilnost delavcev in ponudnikov storitev olajšati s sorazmernimi zahtevami glede dostopa za regulirane poklice, lažjim priznavanjem poklicnih kvalifikacij ter enostavnejšimi in bolj digitalnimi praksami registracije za državljane, ki se preselijo v drugo državo članico.

9. Trgovina in odprta strateška avtonomija

KKU	Opis	Cilj	Najnovejša vrednost EU ⁹⁵
KKU 16: Trgovina s preostalim svetom (kot delež BDP)	Trgovina s preostalim svetom (kot delež BDP)	Povečanje	17,6 % za blago (2022) 14,8 % za blago (2021) 7,7 % za storitve (2022) 6,9 % za storitve (2021)
Kandidatni KKU 16a: Izvoz blaga in storitev kot delež uvoza iz preostalega sveta	Izvoz blaga in storitev iz EU, Združenega kraljestva, ZDA, Japonske in Kitajske kot ustrezni deleži uvoza iz preostalega sveta.	Stabilno ali povečanje	16,2 % za blago (2022) 16,4 % za blago (2021) 33,1 % za storitve (2022) 35,2 % za storitve (2021)

Trgovina je ključna za dolgoročno konkurenčnost EU. Spodbuja učinkovitost in inovacije ter odpira trge za gospodarske subjekte EU. EU gospodarsko in politično moč črpa iz svojega položaja največje trgovske velesile in vlagateljice: je največja izvoznica na svetu, saj predstavlja 16 % svetovnega izvoza. Spodbuja in uspešno izvaja odprto trgovino, ki temelji na pravilih. Hkrati je zaradi novih tveganj, ki izhajajo iz večjih geopolitičnih napetosti, nepoštenih trgovinskih praks in asimetričnih odvisnosti, sprejela nove ukrepe za spodbujanje diverzifikacije oskrbe s krepitvijo trgovinskih in naložbenih povezav ter proizvodne zmogljivosti na kritičnih področjih. Uporablja tudi svoja orodja trgovinske zaščite in dopolnjuje svoj nabor orodij za zaščito enakih konkurenčnih pogojev za podjetja v EU.

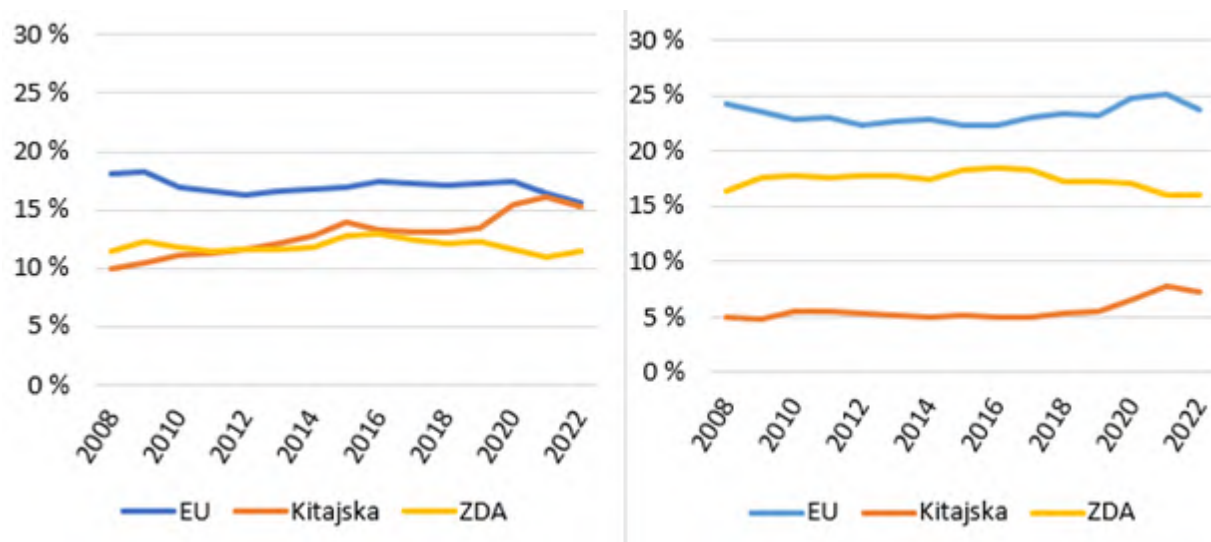
Trgovina je ključna za dolgoročno konkurenčnost EU. Trgovina z blagom in storitvami zunaj EU je leta 2022 znašala 18 % oziroma 8 % BDP EU. EU je **največja izvoznica na svetu** (16 % uvoza vseh držav, podobno kot Kitajska in precej pred ZDA). Je zelo uspešna na področju storitev (glej Figure 5) in visokotehnološkega izvoza (23 %), čeprav se ta delež v zadnjem desetletju postopoma zmanjšuje⁹⁶. Prevladuje tudi pri svetovnem izvozu v več proizvodnih

⁹⁵ Podatki, ki so bili na voljo decembra 2023. Priloga 1 „Pregled ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU) za dolgoročno konkurenčnost“ v delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2024) 78 vsebuje informacije o dolgoročnejših trendih.

⁹⁶ [Gospodarska odpornost | Pregled enotnega trga \(europa.eu\)](#).

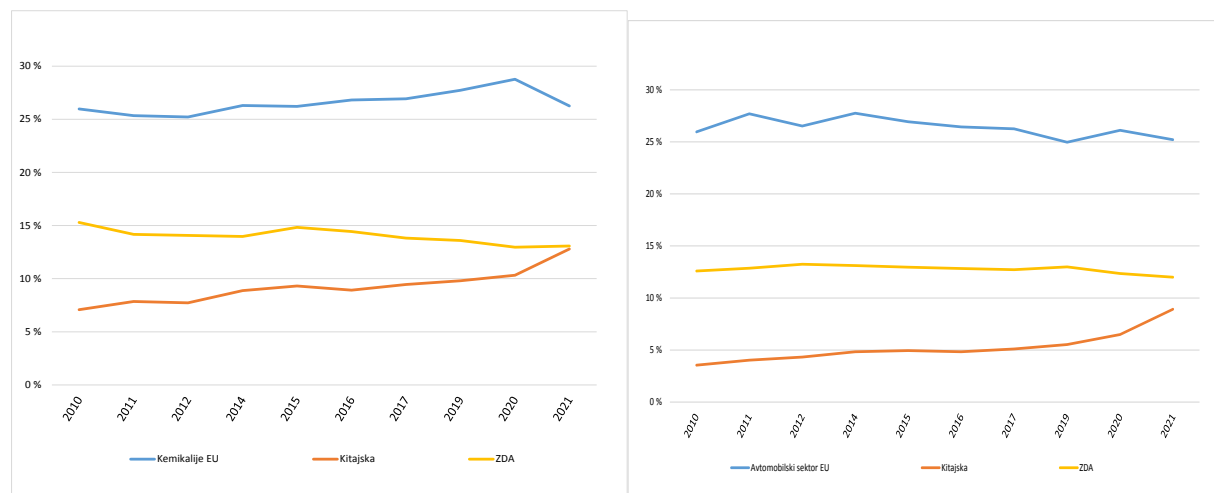
sektorjih, kot sta trg kemikalij in avtomobilski trg (glej Figure 6), kjer pa so najnovejši dogodki, zlasti energetska kriza in hitra rast kitajskih trgov čistih tehnologij, povzročili izgubo tržnega deleža. Dejansko bi lahko kombinacija dejavnikov odbijanja (višji stroški energije v EU) in privlačevanja (zelo privlačni naložbeni pogoji v tretjih državah) negativno vplivala na naložbe, ki so potrebne v Evropi za uspešen zeleni in digitalni prehod.

Slika 5: Delež svetovnega izvoza: skupaj (levo), storitve (desno)

Vir: Evropska komisija na podlagi podatkov Svetovne trgovinske organizacije (STO).

Slika 6: Delež svetovnega izvoza: EU, Kitajska, ZDA (%): kemikalije (levo), avtomobilski industrija (desno)

Vir: Evropska komisija na podlagi podatkov STO.

Kriza zaradi pandemije COVID-19 in ruska invazija na Ukrajino sta razkrili ranljivost enotnega trga za motnje v dobavni verigi, zaradi česar so bili potrebni drzni ukrepi, vključno z ukrepi vzajemnosti, skupno nabavo in diverzificirano oskrbo⁹⁷. Energetska platforma EU je bila ključna

⁹⁷ [REPowerEU \(europa.eu\)](https://repower.eu/).

za združevanje povpraševanja evropskih kupcev in zagotavljanje dobave plina v Evropo od mednarodnih proizvajalcev in dobaviteljev. Uporabljala bi se lahko kot podlaga za organizacijo skupnega nakupa strateških primarnih proizvodov, vključno z vodikom in kritičnimi surovinami.

Izpostavljenost EU Kitajski se je v zadnjih dveh desetletjih povečala. Nedavni nadzor izvoza, ki ga je Kitajska uvedla za izdelke iz galija, germanija in umetnega grafita, kaže na tveganja, povezana z daljnosežno gospodarsko odvisnostjo od uvoza od enega dobavitelja, ki ni iz EU. V zvezi s tem Komisija razvija in izvaja svojo strategijo za zmanjševanje tveganj v zvezi s Kitajsko.

Komisija je v odgovor na zahtevo Evropskega sveta iz oktobra 2020 opredelila in začela obravnavati **strateške odvisnosti**⁹⁸ EU. Strateške odvisnosti predstavljajo približno 9,2 % skupnega uvoza iz držav zunaj EU, z enotnimi točkami odpovedi⁹⁹ v 40 % ugotovljenih primerov. Ključni sektorji, kot sta vesolje in obramba, so prav tako izpostavljeni tujim odvisnostim, zaradi česar je potrebno večje povezovanje teh trgov znotraj EU.

Več **tretjih držav** je sprejelo ukrepe za zmanjšanje svojih odvisnosti ter spodbujanje kreditov in naložb v strateške sektorje¹⁰⁰. Kitajska je s pomočjo državnih subvencij v korist podjetij v državni lasti, podpornih programov, vladnih usmerjevalnih skladov in trgovinskih praks zdaj vodilna na trgu čistih tehnologij. Kitajski nabor napovedanih naložb presega 280 milijard USD, kar povzroča presežne zmogljivosti in cenovni pritisk, ki bi lahko ogrozil gospodarsko upravičenost industrije drugod. ZDA so z zakonom o zmanjšanju inflacije okrepile svoja prizadevanja v boju proti podnebnim spremembam. Pristop ZDA temelji na subvencijah za vzpostavitev domače proizvodne baze za neto ničelne tehnologije. Nekateri elementi zakona o zmanjšanju inflacije, zlasti v zvezi z diskriminatorno vsebino, zahtevami glede sestavljanja in subvencijami za proizvodnjo, v EU in pri drugih mednarodnih partnerjih vzbujajo pomisleke¹⁰¹. Davčni dobropisi na podlagi zakona o zmanjšanju inflacije na primer povečujejo stroškovno prednost za domačo proizvodnjo baterijskih paketov za 25–30 % skupnih proizvodnih stroškov¹⁰².

⁹⁸ Generalni direktorat za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja, Evropska komisija; SWD(2021) 352 final, Strateške odvisnosti in zmogljivosti; SWD(2022) 40 final, Strateške odvisnosti in zmogljivosti EU: druga faza poglobljenega pregleda; Single Market Economic Papers, št. 14, [*An enhanced methodology to monitor the EU's strategic dependencies and vulnerabilities \(Izboljšana metodologija za spremljanje strateških odvisnosti in ranljivosti EU\)*](#) – Evropska komisija (europa.eu).

⁹⁹ Tveganje enotnih točk odpovedi je odvisno od dveh značilnosti izdelka: (1) obstoja osrednjega vozlišča v svetovnih trgovinskih mrežah za zadevni izdelek in (2) visoke koncentracije svetovnega izvoza v eni državi. Izračunano tveganje enotnih točk odpovedi na svetovni ravni se izračuna z združitvijo teh dveh kazalnikov. Za več podrobnosti glej str. 18 v Single Market Economic Papers, št. 14 (sklic zgoraj).

¹⁰⁰ Priloga 5 k temu sporočilu vsebuje pregled ukrepov za odpornost ključnih mednarodnih partnerjev (SWD(2024) 78).

¹⁰¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_23_5245

¹⁰² Deloitte (2023), *Sustainability & Climate IRA and the net-zero race – How EU industrial policy should respond* (Zakon o zmanjšanju inflacije na področju trajnostnosti in podnebja ter tekma za ničelno neto industrijo – kako naj se odzove industrijska politika EU), str. 11.

Za reševanje teh izzivov je EU razvila svoj nabor orodij, ki združuje prizadevanja za diverzifikacijo oskrbe in povečanje domače zmogljivosti¹⁰³.

Komisija si še naprej dejavno prizadeva za zaščito in reformo STO, da bi učinkoviteje obravnavala izkrivljanja konkurence, pri čemer prihodnja 13. ministrska konferenca pomeni pomembno priložnost. Sklenila je tudi prostotrgovinske sporazume in sporazume o gospodarskem partnerstvu, na primer z Novo Zelandijo, Kenijo in Čilom, ter se pogaja o drugih. Hkrati je EU za pospešitev industrijskega sodelovanja sklenila **strateška partnerstva za surovine** s Kanado, Ukrajino, Kazahstanom, Namibijo, Argentino, Čilom, Demokratično republiko Kongo, Zambijo in Grenlandijo. Ta partnerstva olajšujejo industrijske projekte na področju surovin v tretjih državah z odjemalci iz EU¹⁰⁴ ter podpirajo razvoj trajnostnih vrednostnih verig in kakovostnih lokalnih delovnih mest. Partnerstva z državami v razvoju temeljijo na širši strategiji EU **Global Gateway**. EU je sklenila tudi štiri **digitalna partnerstva** z Japonsko, Korejo, Singapurjem in Kanado, ki se osredotočajo zlasti na varna omrežja 5G, kibernetsko varnost, kvantno računalništvo in odpornost industrije polprevodnikov¹⁰⁵. EU si prizadeva tudi za zavezujoča **pravila digitalne trgovine** s ključnimi partnerji¹⁰⁶.

EU je poleg svojih instrumentov trgovinske zaščite sprejela tudi vrsto novih instrumentov, da bi zaščitila **enakopravno konkurenco**¹⁰⁷. Komisija je začela zlasti formalno preiskavo zaradi izkrivljajočih subvencij za akumulatorska električna vozila, uvožena iz Kitajske¹⁰⁸.

Poleg tega je EU sprejela tudi evropsko strategijo za gospodarsko varnost. Komisija se na ugotovljena tveganja odziva tako, da predlaga ukrepe za **spodbujanje** konkurenčnosti EU, **zaščito** gospodarske varnosti EU in nadaljnjo krepitev sodelovanja s **partnerstvi** s številnimi državami. Komisija je januarja 2024 sprejela sveženj predlogov za izvajanje te strategije¹⁰⁹.

¹⁰³ To med drugim vključuje prizadevanja v okviru industrijskega načrta v okviru zelenega dogovora, vključno z aktom o neto ničelni industriji ter začasnim okvirom za krizne razmere in prehod.

¹⁰⁴ V zvezi s strateškim partnerstvom s Kazahstanom so na primer podjetja iz EU in Kazahstana vzpostavila sodelovanje pri pridobivanju redkozemeljskih elementov iz odpadkov, povezanih s pridobivanjem urana, geofizikalnih raziskavah iz zraka in trajnostnem izkoriščanju dveh nahajališč volframa v Kazahstanu, včasih s finančnimi sredstvi EU in EBRD.

¹⁰⁵ [Digitalna partnerstva | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_23_4752).

¹⁰⁶ Pogajanja z Japonsko so se zaključila, medtem ko pogajanja z Južno Korejo in Singapurjem še potekajo.

¹⁰⁷ EU je na primer sprejela uredbo EU o tujih subvencijah, uredbo o pregledu neposrednih tujih naložb, instrument za odvrčanje od prisilnih ukrepov in instrument za mednarodno javno naročanje.

¹⁰⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_23_4752

¹⁰⁹ Nova orodja za krepitev gospodarske varnosti EU – Evropska komisija (europa.eu).

EU bi morala vzpostaviti sodobnejšo mrežo trgovinskih sporazumov, partnerstev in zavezništev, hkrati pa si še naprej prizadevati za krepitev večstranskega sodelovanja in odprte trgovine.

Hkrati se lahko z izboljšanim naborom orodij trgovinske zaščite povečata gospodarska varnost in odpornost. EU bi morala po potrebi uporabiti trgovinsko zaščito, da bi zaščitila enotni trg, ter si stalno prizadevati za ocenjevanje in obravnavanje tveganj za gospodarsko varnost v zahtevnem okolju.

Komisija in države članice bi morale: (1) dejavno spremljati odpornost strateških dobavnih verig in sodelovati pri ocenah tveganja, predvidenih v strategiji za gospodarsko varnost; (2) uskladiti strategije za dobavne verige in okrepiti industrijsko zmogljivost na strateško pomembnih področjih z izkoriščanjem sinergij usklajenega ukrepanja, zlasti prek odbora za polprevodnike, odbora za kritične surovine in platforme za neto ničelne tehnologije v Evropi, ter (3) spodbujati diverzifikacijo s sodelovanjem med industrijskimi akterji iz Evrope in partnerskih držav v projektih, povezanih s surovinami in digitalnimi partnerstvi, ki jih je vzpostavila EU.

Sklepna ugotovitev

V hitro spreminjajočih se in zahtevnih svetovnih geopolitičnih razmerah enotni trg ostaja največja prednost EU. To sporočilo nas opominja, da enotni trg ni statičen dosežek. Njegovo stanje in konkurenčnost naših gospodarstev sta odvisna od naših skupnih in stalnih prizadevanj za njegovo ohranjanje in zagotovitev, da bo še naprej usklajen z gospodarsko realnostjo.

EU je v zadnjih nekaj letih posodobila enotni trg, tako da je organizirala svoj digitalni prostor in podjetjem zagotovila enoten sklop pravil za spletno poslovanje po vsej EU. Prizadeva si tudi za spodbujanje bolj krožnega gospodarstva, ki zagotavlja poslovne priložnosti za podjetja in prihranke za potrošnike.

Poleg tega si EU prizadeva odpraviti ovire za naložbe. Komisija si je začela odločno prizadevati za zmanjšanje bremena poročanja. Instrumenti EU podpirajo naložbe v zeleni in digitalni prehod. Cilj Pakta za spretnosti in ukrepov, ki olajšujejo mobilnost delovne sile, je odzivanje na pomanjkanje spretnosti. Novi ukrepi, kot je akt o čipih, akt o neto ničelni industriji ali akt o kritičnih surovinah, bodo pospešili projekte za proizvodnjo na področju tehnologij prihodnosti in obravnavali ranljivosti dobavne verige.

V tem sporočilu so opredeljena področja za ohranjanje in izboljšanje svetovne konkurenčnosti EU, zlasti:

- posebna prizadevanja za izboljšanje in poenostavitev izvajanja dogovorjenih pravil, vključno s preprečevanjem čezmernega prenašanja, da bi se olajšala poslovanje in podjetništvo v Evropi;
- Komisija in države članice bi morale pospešiti prizadevanja za obravnavo stroškov energije s pospešenim uvajanjem razogljičene energije in naložbami v infrastrukturo, vključno z omrežji in čezmejnimi medomrežnimi povezavami;
- Komisija in države članice bi morale še naprej dajati prednost uvedbi resnične in poglobljene unije kapitalskih trgov, da bi olajšale dostop do zasebnega financiranja, tudi do tveganega kapitala, ter omogočile širitev podjetij v Evropi;
- glede na uspeh instrumenta Next Generation EU in načrta REPowerEU so za zagotovitev konkurenčne prednosti Evrope na ključnih prednostnih področjih potrebne nadaljnje javne naložbe. Pravočasno izkoriščanje sredstev iz skladov Unije, kot so instrumenti kohezijske politike, lahko prispeva k enakim konkurenčnim pogojem in okrepi regionalno konvergenco na enotnem trgu, tudi z večjimi naložbami v strateška tehnološka področja, ki jih zajema platforma STEP,
- potrebni so ukrepi za nadaljnje prednostno razvrščanje raziskovalnih prizadevanj in okrepitev prenosa rezultatov raziskav v praktične poslovne uporabe;
- da bi bila podjetja v EU lahko še naprej uspešna v sektorjih digitalne tehnologije in čiste tehnologije ter drugih strateških sektorjih, bi morala EU še naprej spodbujati pravično in odprto trgovino ter po potrebi uporabljati instrumente trgovinske zaščite za zaščito enotnega trga;
- vrzelim v spretnostih in delovni sili bi bilo treba nameniti večjo pozornost v okviru širših demografskih trendov, zlasti s prizadevanji na področju izobraževanja in usposabljanja, pa tudi z olajšanjem mobilnosti spretnosti in talentov znotraj EU in v EU.

Glede na navedeno so v tem sporočilu opredeljeni področja in usmeritve za uspešno uresničitev dejavnikov, dogovorjenih v strategiji za dolgoročno konkurenčnost, ter za doseganje ciljev, določenih v navedeni strategiji in sporočilu 30. obletnica enotnega trga.

Ta razprava se bo nadaljevala, ključni prispevki pa bodo zagotovljeni z objavo prihodnjega poročila Enrica Lette o prihodnosti enotnega trga na visoki ravni in poročila Maria Draghija o prihodnosti evropske konkurenčnosti.

Komisija v pričakovanju teh prispevkov poziva Svet, Evropski svet in Evropski parlament, naj o trenutnem stanju in obetih za napredek na enotnem trgu ter konkurenčnosti razpravljajo na podlagi tega poročila.